

Hwad Behagas?

Somnia plus vigili quam dormienti nocent

Bellmanssällskapets Medlemsblad

N:o 4 anno 2006

na skadar den vakne mer än d
den sovande Drömmarna ska
ne mer än den sovande Dröm
arna skadar den vakne mer är
de Drömmarna skadar mer de
vande Drömmarna skadar me
den vakne än den sovande Dr
skadar mer den vakne än den

Bellmansällskapet

Ordförande
fil.dr. Anita Ankarcrona
08-660 59 25

Vice ordförande
doktorand Bo G. Hall
08-88 91 09

Sekreterare
f. chefsjuristen Bo Ståhle
08-20 41 13

Protokollsekreterare
doktorand Jennie Nell
070-682 24 03

Skattmästare
Owe Eurenus
08-664 15 16

Klubbmästare
fil.kand. Cecilia Wijnblad
08-643 59 25

Hwad Behagas?
doktorand Bengt Jonshult
08-570 100 89

Övriga ledamöter
direktör Hans Jacob Bonnier
docent Carina Burman
fil.dr. Stefan Ekman
docent Lennart Hedwall
fil.mag. Olof Holm
museidirektör
Christina Mattsson
fil.kand. Hans Nilsson
teaterchef Ture Rangström

Postadress:
Bellmansällskapet
Östermalmsgatan 14
114 26 Stockholm
Tel 08-20 41 13

E-post: stahle@rixmail.se
Hemsida: www.bellman.org
Sällskapets pg: 45 19 50-0

BÄSTE MEDLEM!

EN FRÖJDEFULL GOD JUL OCH GOTT NYTT ÅR

ÖNSKAR

Anita Ankarcrona ordförande

Sid

INNEHÅLL

-
2	Bäste medlem
3	Höstmöte 2007
4	Bellman i bildkonsten
6	Bellman på Bastionen
9	Bellman som spex
11	Nyheter, Recensioner och Notificationer:
<i>Generös givare, En så'n söndag, Lars Lönnroth
på Göteborgsmässan, Nog är
Bellman värd en mässa, Bokrecension</i>
16	Nya medlemmar/Redaktörens ruta

BELLMANSSÄLLSKAPET INBJUDER TILL
BELLMANFÖRELÄSNING TILL
OLOF BYSTRÖMS MINNE

Söndag 25 Februari 2007 Kl. 15.00

”Franz von Suppé och Carl Michael
Bellman”

Docent Lennart Hedwall om *Franz von Suppé och Bellman, 1887*

Doktorand Bengt Jonshult om *Bellman i USA*

Musikalisk medverkan:
Paula Hoffman och Erik Skarby
m.fl.

Plats: Lilla Adolf Fredriks skolas aula, Dalagatan 18
(mitten mot Sabbatsbergs sjukhus)

Biljettpris: 150 kr.

Bindande anmälan till Klubbmästare Cecilia Wijnbladh,

Klevgränd 2, 116 46 Stockholm, Tel: 08-6435925,

E-post: cecilia.wijnbladh@comhem.se

Antalet platser är begränsade. Biljetter hämtas vid entrén.

O.S.A senast 20/2-07

Vi hälsar alla varmt välkomna!

P.S. Den komiska operan *Bellman* av Suppé fyller 120 år i februari 2007! D.S.

Bellman i bildkonsten

På ett danskt oljemåleri befinner sig Carl Michael Bellman i gott sällskap med en rad danska poeter. Måleriet uttrycker på sitt eget stämningsfulla vis hur stor betydelse den svenske diktaren haft för danskt kulturliv.

Ingen annan utländsk konstnär har haft lika så stor betydelse.

”Holger Drachmann kommer til Himmerigs Kro” heter målningen som placerar Bellman i dansk omgivning. Konstverket målades 1911-13 av den danske målaren Aksel Jørgensen, som tillsammans med ett antal medarbetare hade engagerats för att inrätta och utsmycka en ”Drachmanns Krog” med bilder ur författarens liv och diktning. Inspirationen kom från en dikt av Holger Drachmann, som vid författarkollegan Sophus Schandorphs död 1901 hade fabulerat kring hur den döde vin- och sångälskande vännen, i en dionysisk himmel, införs i en vacker liten krog i den glödande solnedgången, och hur han där inne möter besläktade danska diktare, samt Carl Michael Bellman, sittande vid bordsändan.

Målningen innehåller den förändringen, att det nu är Drachmann som mottas i den himmelska krogen av avlidna diktarkollegor, och centralt bland dem, Bellman.

En detalj ur målningen tjänade som illustration på omslaget av programmet för den danska Bellmanfestivalen i september i år, vars huvudnummer

var en anslående utställning kring hur Fredmanvärlden har avspeglat sig i bildkonsten under århundradena. För första gången visades en samling av cirka 50 svenska, danska och tyska konstnärers illustrationer och bilder genom 220 år – från tidigt 1790-tal och fram till vår tid. Utställningen spände över 320 illustrationer. Den allra första bildserien är illustrationer på tallrikar från tidigt 1790-tal. På beställning av Bellman själv framställde porslinsfabriken Rörstrand en serie tallrikar i engelsk fajans med motiv från Fredmans Epistlar. Bellman gav dessa tallrikar till värdar och värdinnor i de hus där han inbjudits till spising. På bevarade tallrikar finns illustrationer till 20 av Epistlarna. Förlagorna är troligtvis tecknade av konstnären Pehr Hilleströms då 20-åriga dotter Charlotte.

Med på utställningen var även verk av Elis Chiewitz (1784-1839), mest berömd för just sina Bellmanillustrationer: 25 helfigursbilder av personer i visorna samt 12 situationsbilder. Dessa blev oerhört populära och utgavs i åtskilliga versioner under 1800-talet.

Bland övriga konstnärer som fanns representerade på utställningen och som gjort bemärkta illustrationer av Bellmans fiktiva världar, bland annat genom att ha medverkat i kompletta bokutgåvor av *Fredmans Epistlar* och -*Sånger* är: Einar Nerman, Axel Nygaard, Werner Klemke, Hasse Erikson, Peter Dahl och Hanne Bonde. Eva Schwimmer, Svenolov Ehrén, Nikoline Werdelin, Fritz Haack, och Barbara Gauger är andra namnkunniga Bellmanillustratörer som figurerade på utställningen.

Naturligtvis återfanns även Yngve Berg (1887-1963), främst känd som bokillustratör. Bland hans viktigaste verk

återfinns tre Bellmanutgåvor, från 1917, 1918 och 1953.

”Illustrationerna i de två första Bellmanböckerna är utformade under stark inspiration av franska och svenska tecknare och målare under rokokotiden, och av Sergels teckningar. De sensuella aspekterna hade aldrig tidigare skildrats så öppet, men heller aldrig med motsvarande takt och elegans. Illustrationerna i den tredje Bellmanboken har en mer obeslöjad realism, är mer robust berättande, också gällande det erotiska. Det är nu indraget lokalkolorit från det gamla Stockholm och mer nöjaktig tidskolorit i dräkter och accessoarer. Konstnären har lagt till egna iakttagelser och undersökningar efter läsning av nya forskningsresultat i Bellmansällskapets utgivningar. På flera ställen har Fredman här lånat drag av Bellman.” [artikel förf: s. övers.]

Så skriver utställningens producent Jens Lund i utställningskatalogen.

Jens Lund är vice ordförande i Selskabet Bellman i Danmark, och har gjort en fantastisk arbetsinsats för att få denna utställning till stånd. Mångårigt intresse för, och arbete med, Bellman i bildkonsten, har här givit ett resultat som väckt beundran.

- Bellman har intresserat mig sedan ungdomen, men i långa perioder har jag inte haft möjlighet att odla det intresset. 1990 fyllde Bellman 250 år. Samma år fyllde jag jämnt. Så jag frågade Carl Michael om han ville fira våra födelsedagar tillsammans, och det ville han gärna, säger Jens Lund underfundigt.

Födelsedagen blev sålunda firad helt i Bellmans tecken. Ett av de viktiga inslagen i dekoren var illustrationer till Fredmanvisorna uppsatta på grönklädda tavlor. Därmed uppkom ett aktuellt och konkret behov av att hitta ett antal illustrationer som kunde kopieras, förstoras och användas till utsmyckningen.

- Här började på allvar intresset för att undersöka vilka illustrationer till Fredmanvärlden som hade gjorts genom tiderna, konstaterar Jens Lund.

Vad är det då, som fascinerar med Bellman i bildkonsten?

- Ett intressant drag är att 1800-talets illustratörer för det mesta tecknade tidstypiskt för detta århundrade, såsom att figurerna bar 1800-talskläder. Först i början av 1900-talet börjar illustratörerna att teckna så att man kan se att visornas händelser utspelar sig under 1700-talet. Till exempel kan vi se hur de stora illustratörerna från början av 1900-talet, svensken Yngve Berg och dansken Axel Nygaard avbildar personerna i rokokodräkter.

- Men mest givande är bland annat det att man ser andra visualiseringar av personer och situationer i visorna än ens egna inre bilder och föreställningar. De mångskiftande illustrationerna visar hur olika sinnen och temperament har upplevt och framställt samma motiv på olika sätt. Man kan också se hur olika konstnärer har valt att skildra olika aspekter av en specifik visa, eller vilka givna Epistlar och Sånger som har varit på modet i olika epoker. Det är både intressant och roligt

för mig att se dessa skillnader. En hel del mental receptionshistoria kan utläsas. Många illustrationer innehåller också tolkningsbidrag till texterna. Bilder kan ofta lika väl som litterära artiklar, föreslå tolkningar av texterna, menar Jens Lund.

Selskabet Bellman i Danmark instiftades i februari 1994. Jens Lund var med från starten, och var även drivkraften bakom en utställning 1998 på Musikhistoriska Museet i Köpenhamn. Sällskapet ställde ut illustrationer av Epistlar och Sånger och museet visade musikinstrument; sådana som Bellman spelade på eller som omtalas eller efterhärmas i Fredmanvärldens visor, till exempel valthorn och basfiol. Den gången uppbringades emellertid endast 200 Bellmanillustrationer av svenska och danska konstnärer.

Jennie Nell och Peter Skeel Hjorth

Under följande länk kan den intresserade läsa Jens Lunds egen text kring utställningen, titulerad "Sjung om kärlek, vin och lycka – illustrationer genom 220 år til Bellmans viser og sange". <http://www.bellman.dk/JensLund2006.shtml>, och här kan man också se programbladet med detaljen ur Jørgensens målning. <http://www.bellman.dk/aktuelt.shtml>

Bellman på Bastionen – rapport från Bellmanfestivalen i Köpenhamn

"Bellman i bild och dikt" var temat för ett tre dagar långt symposium som vårt systemsällskap i Danmark var värd för under den 22-24 september 2006 – vars spännande program den initierade läsaren kunde ta del av i förra numret av *Hvad Behagas?*.

Symposiet hölls på levande platser för det svensk-danska utbytet. Det gamla krutmagasinet Frederiks Bastion är en gemytlig byggnad med tjocka takbjälkar, små fönster och knarrande brädgolv, omgiven av en vacker natur på Refshaleøen i Köpenhamn, nu drivet av det Nordiska kulturcentret Föreningen Norden i Fokus. Den Svenska Gustafskyrkan på Folke Bernadottes Allé i Köpenhamn invigdes 1911, och är en till det yttre mäktig jugendkyrka tecknad av den svenske domkyrkoarkitekten Theodor Wåhlin, och står till det inre med ett lätt och luftigt kyrkorum i vitt och pastell. I centrum för Bellmanfestivalen stod en utställning på Bastionen av illustrationer till Fredmans Epistlar och Sånger från tre århundraden, arrangerade av Selskabet Bellman i Danmarks vice ordförande Jens Lund.

Sveriges ambassadör Lars Grundberg skänkte glans åt öppnandet av symposiet.

Under fredagen undfågades deltagarna såväl en rundvandring på konstutställningen på Bastionen som förtjänstfulla föreläsningar om Bellman i bildkonsten av professor Sten Åke Nilsson (Lund), fil.lic. Henrika Tandefelt

(Helsingfors), docent Johan Stenström (Lund) och författaren Ingmar Simonsson (Stockholm). Operasångaren Erik Harbo underhöll med Epistlar tolkade på svenska och danska.

Kvällen ägnades åt Bellman som motiv i lyriken, efter gemytligt samkväm vid gemensam buffé.

Aftonen bjöd på en kavalkad av poesiuppläsningar av SBiD:s ordförande och symposiets värd, författaren Søren Sørensen, Ingmar Simonsson och professor Lars Huldén (Helsingfors). Vår egen redaktör Bengt Jonshult delade med sig av ett av sina vinnande Barbaratal i Sällskapet Par Bricole, och stärkte de dansk-svenska banden genom att a cappella sjunga fram den dikt som Par Bricole förärade den danske författaren Adam Oehlenschläger vid Bellmanfesten på Djurgården den 26 juli 1847, till tonerna av Epistel n:o 3.

De danska författarna T.S. Høeg och Steen Kaalø fängslade auditoriet med framträdanden av sina mustiga och dråpliga verk med och utan Bellmantema. Lördagen gick i litteraturhistoriens tecken med fokus på den danska 1800-talsreceptionen av Bellman.

Vi fick ta del av såväl Steen Steensen Blichers Stockholmsresa som Johan Ludvig Heibergs föredrag om Bellman från 1843. Johan Stenström berättade om Bellman i svenskt 1800-tal – känt för oss genom hans föreläsning på Börssalen 2005 – och fil.dr. Gunnar Syrén bildade oss i ämnet Bellman i svensk 1900-talsdramatik. Søren Sørensen talade med inlevelse om Bellmananvändningen hos danska författare under 1900-talet. Den mångsidige Lars Huldén förärade oss sin personliga erfarenhet av att dikta om Bellman i ett föredrag om ”Att fånga in

Bellman i dikter”.

Söndagen inleddes med en gudstjänst i Bellmans tecken där med förtjänst några av Bellmans psalmer framfördes till ackompanjemang av kyrkorgel. Avrundningen av symposiet tog plats i Sverigesalen i den vackra Svenska Gustafskyrkan, med Bellmanssång och litterär frågesport.

Den stora avslutningen bjöd om eftermiddagen skådespelaren Nis Bank-Mikkelsen på, tillsammans med sin virtuose ackompanjator, gitarristen Jan Sommer.*

I ett gnistrande framträdande som den druckne Fredman blandade Bank-Mikkelsen anakronistiskt och utmanande sina tolkningar av en handfull Epistlar med dagsaktuella kommentarer och respektlösa blinkningar åt auditoriet – helt i Carl Michaels omvittnade performance-anda!

En förtjust och förtrollad publik svarade med stående ovationer.

Konstutställningen på Bastionen tydliggjorde det klassiska temat om konstnären som själv blir objekt i andra konstnärers ögon. Konceptet lånar sig väl till diskussionen om den visuella Bellman, skalden som så ofta målar tavlor med sina ord, och som så inlevelsefullt svarade på Horatius doktrin om dikten som bild – ”*ut pictura poesis*”.

Det myller av illustrationer vi besökare konfronterades med, gav vid handen den enorma inspiration och fantasikraft dessa Bellmans fantasifoster Fredman, Ulla, Mollberg, Movitz och de andra Epistelinvånarna genererat.

Man har sedan Bellmans egen tid illustrerat Epistlarna och Sångerna, och man har avporträtterat personen Bellman, som fascinerar lika mycket, och i samma mytiska grad, som de fantasivärldar som flöt ur hans penna.

Det var intressant att notera, hur målarkonsten ytterligare kunde förstärka den redan så bildliga och måleriska Fredmanvärlden. En Epistel eller Sång kunde på utställningen ses sammansmält till en visuell enhet, kondenserad till ett enda ögonblick. Den hade blivit tolkad, omstrukturerad, tillrättalagd av konstnären, som syntetiserade ett hav av ord till en bild. Det är inte svårt att dra parallellen till diktaren Bellman – till Episteln, som i sig själv så ofta består av ett destillat av skiftande livsöden, syn- och hörselintryck, kontraster mellan jordiskt och gudomligt.

Föredragen och framträdandena kring Bellman i lyriken, visade hur Bellman som konstnär och Bellman som motiv i konsten ständigt har funnits närvarande i modernare författares medvetande; hur kan man dikta om Bellman? Och hur kan man undgå att dikta om Bellman...?

Hans ojämförliga och stilbildande diktverk i alla dess skiftande nyanser och hans egen, nästan mytiska persona – typiserad, kategoriserad, rangerad och kanoniserad, men ändå mångfacetterad, dynamisk och svårfångad – har egentligen aldrig upphört att fascinera diktarkollegor över epok- och landgränser. Och det kommer han nog aldrig att sluta göra.

Från svenska Bellmansällskapets styrelse bevisade ordföranden, redaktören och undertecknad Bellmanfestivalen, och vi vill sända ett varmt tack till Selskabet Bellman i Danmark och dess ordförande Søren Sørensen för innehållsrika och

tankeväckande Bellmandagar i ett vackert och soligt Köpenhamn!

* Jan Sommer har gjort de livfulla arrangemangen till Bank-Mikkelsen och Bellmaniakvartettens CD "Jeg elsker de skønne – men vinen endnu mer" vilken nu finns att köpa via Bellmansällskapets hemsida för 160 kr. Vi har 10 SIGNERADE ex. att erbjuda! I Hans Nilssons recension av skivan kan man läsa: "Tillsammans med den utmärkta Bellmania- kvartetten levererar Nis Bank-Mikkelsen några av de senare årens starkaste Bellmantolkningar. [...] Det är utmärkt, kompetent, allt igenom mästerligt, och dessutom så omedelbart nära och förfriskande nyöversatt. Skaffa "Jeg elsker det skønne" [...] friskare och mer levande blir inte Bellman"!

Jennie Nell

Bellman som spex

Vi kunde i förra numret av *Hvad Behagas?* konstatera att Bellman varit ett kärt och tacksamt ämne för Thalias vänner och de ”biografiska” tiljorna. Till vår rika teaterskatt hör givetvis spex och även här tycks skalden vara en omhuldad figur. I Nationalencyklopedin kan man läsa följande om spex:

spex, parodiskt lustspel med sånginslag, länge främst odlat i studentkretsar. Ordet uppkom i uppsaliensisk studentslang vid mitten av 1800-talet som kortform för spektakel. Handlingen bygger ofta på historiska händelser och personer, varvid bl.a. våldsamma anakronismer hör till de återkommande konstgreppen. Eftersom det vid spextraditionens framväxt enbart fanns manliga studenter kreerades även kvinnorollerna av män, vilket vanligen är fallet även i nutida nyskapelser. I Uppsala har spexen främst förekommit inom nationerna och Juvenalorden. Det äldsta bevarade spexet är där *Mohrens sista suck* (1865). I Lund, där det första helaftonsspexet hette *Gerda* (1886), har spexkonsten odlats inom Akademiska Föreningen och i samband med studentkarnevalerna (det klassiska *Uarda* var karnevalsspex 1908). Sedermera har spextraditioner skapats vid de flesta andra högskolor, t.ex. Chalmers (sedan 1948).

Faktum är att i flertalet av våra svenska spex används ofta någon av Bellmans melodier eller så dyker skalden själv upp som välbehövlig bifigur, men det finns även spex som enbart gått under titeln ”Bellman”. Sålunda tillverkade Toddyspexarna i Lund 1990 spexet **Bellman**. Toddyspexarna är en

studentikos organisation i Lund som samarbetar med Toddyspexutskottet inom Medicinska Föreningen Lund-Malmö. Toddyspexarna var tidigare en del av Toddyspexutskottet, men valde 2004 att lämna Medicinska Föreningen för att bli en fristående förening. Toddyspexarna har satt upp spex och några revyer ända sedan 1895. Spexet består av ca 90 aktiva deltagare; förutom aktörer finns utskott för smink, syeri, dekor, PR, ljus, ljud, orkester, program, mat och dryck. Föreställningarna äger rum i Akademiska Föreningens Stora Sal. Varje höst har man återuppsättning med en turné till Ystads Teater, en tradition som stått sig sedan 1979.

Luleå Studentspex, ”Lulespexet”, är ett spex vid Luleå tekniska universitet med rötter i ett gymnasiespex i Örebro. Den första uppsättningen ”Augustus?” hade premiär 1991. Allt sedan dess är ”Augustus?” arbetsnamnet på alla uppsättningar tills den ordinarie titeln är offentliggjord. 1993 tillkom spexet **Bellman? eller Sex, droger och rokok 'n' roll**. Med sedvanligt frågetecken!

Året därpå, 1994 alltså, satte Filosofiska Lätta Knästående Spexargardet (i kortform Filosofspexet) upp spexet **Bellman**. Filosofspexets namn kan i viss mån vara missledande då det inte har något med ämnet filosofi att göra. I stället omfattar Filosofiska Fakulteternas Studentkår alla humanister, naturvetare, dataloger och systemvetare samt en del samhällsvetare vid Göteborgs universitet. Filosofspexet är för övrigt en förening inom studenkåren som ”utan hänsyn till övriga kårföreningar blandar teater, dans,

sång, musik, fester, komik och kalabalik”.

En uppsättning av grandiosa mått stod Fysikalen i Stockholm för år 2000, då det gavs **Bellman – the Mowitz**. Första föreställningen, även kallad ”Sing-Sing-rep”, gavs den 18 mars, och via diverse ”Premiärföreställningar”, ”Recyclingföreställningar” och ”Slaskföreställningar” nådde man fram med en ”Turnéföreställning” (och avslut) den 7 oktober i Leppävaaran työväenopiston teatteri, Finland. Storyn är följande: Gustav III har instiftat den Svenska Akademien och raskt fyllt sjutton av de aderton stolarna med finansärer och dignitärer. Blott den sista stolen tillfaller en kulturpersonlighet. Bland konkurrenterna om den sista platsen återfinns Johan Henric Kellgren, Johan Tobias Sergel, Emmanuel Swedenborg, Hedvig Charlotta Nordenflycht, Ulla Winblad samt Carl Michael Bellman.

Återigen söderut, där man tycks ha en förkärlek för Bellman, denna gång som bifigur. Sålunda kunde man i Halmstadspexet **Franska Revolutionen** (2002) lyssna på följande lilla (o)roande duett mellan Axel von Fersen och Bellman till melodi ”Bättre och bättre dag för dag”:

*Kom nu Bellman, lunka på!
Vänta Axel! Vad står på?
”Till Paris” är våran melodi.
Hjälpa rike uti nöd, inga bakelser och
bröd,
har det arma franska folket fått.
Vi vända ska den svagaste av krona, det
ska vi,
till starkaste av franc, med hjälp utav ett
lotteri!*

*Axel von Fersen det är jag!
Carl Mikael Bellman det är jag!
Vi e’ killarna med sprätt i,
lita helt på oss, för det gör ni rätt i.
Vi e’ grabbarna på G,
med finfin renommé.
A, A, A, A, A, A, sen ett B+ och sen ett
litet a.*

Vad Bellman egentligen hade att göra med revolutionen är fortfarande en väl dold hemlighet.

Mer lättförklarligt är det att beskriva Bellmans roll i *Den Bacchanaliska Teaterns* (Par Bricole) årliga spex från 1991 **Trubadurerna – Återkomsten, med den trevliga undertiteln Visa, Ballad, Kuplett...Nu är dom tillbaka...Göm er!!**

Teatern inom Par Bricole skulle även återkomma med en gigantiskt spex (näja, än idag kan ordensbröderna livligt debattera huruvida det var ett spex eller inte) i samband med 200-årsminnet av skaldens död. Detta ägde rum på Södra Teatern 1995, allt under titeln **En Bellmanhistoria 200 år senare**. Samtliga Par Bricoles talanggrupper medverkade, vilket resulterade i över 100 personer på scenen. Handlingen bestod av diverse tillbakablickar i Bellmans liv. I den första akten möter vi dock en Bellman i mer modern dräkt, sjungande följande *Lotterirap*:

*Hej allihop, tjena moss, jag är Bellman,
en schysst trubadur och en väldans snäll
man
Lotter ni tjackar från mig blir till stålar,
men bara om ni satsar och inte om ni
snålar!
Känner du tyngd under arbetsoket,
kom till mig eller snacka med Loket!*

*Folk går man ur huse', ur slott och koja,
över hela långa landet drar en kollektiv
noja*

SPELA PÅ LOTTO!

*Kom, kom och satsa dina stålar
När frugan tjatar och ungarna vrålar!
SPELA PÅ LOTTO!
Var inte snål och lägg nå'ra spänn,
Så kommer kanske turen igen!
KOM OCH SPELA PÅ LOTTO!
KOM OCH SPELA PÅ LOTTO!
KOM OCH SPELA PÅ LOTTO!*

(Text: Christer Alexandersson och
Anders Thureson)

År 2005 gav Medicinska SpexarCorpsen
Göteborg (observera stavningen)

Bellman – ett medicinarspex, med
följande programförklaring:

”Medicinarspexet Bellman utspelar
sig långt innan Fjäril vingad blivit
allmångods och medan Carl-Michael
ännu var en nationalskald på larvstadiet.
Med den illaluktande huvudstaden
som kuliss kämpar Hattar och Mössor
om makten över alkoholinförseln och
rätten att stämpla hemliga dokument
med konungens namnteckning. Utöver
Bellman möter vi hans sedvanliga
kumpaner; Ulla och Mowitz, Esten och
Fransosen samt hela hovet och en och
annan snarstucken politiker. Återigen ett
succéspej!”

Mer finns att säga om denna ädla
konst, och nej, jag har inte glömt bort
spexet **Gustav III** från 1957 där Bellman
sjunger ”Möte i paulunen”, men det får
bli en annan gång.

PRO SPEX ET FESTIVITAS!

BeJo

Nyheter, Recensioner och Notificationer

Innan de ordinarie nyheterna presenteras är
det på sin plats att erinra om några andra
viktiga händelser 2006. Dels så har en nytt
öl sett dagens ljus, nämligen ”C M Dubbel”,
som är ett mörkt överjäst öl och bryggt efter
1700-talsrecept. ”Dubbel” syftar givetvis på
”dubbelt öl” och är sålunda något mer starkt
och smakrikt än ”enkelt öl” (se Fr.Ep. 24).
Namnet kommer av stamvörtsstyrkan. Av
en tunna malt fick man två tunnor öl eller
tre tunnor enkelt öl. Dubbelt öl ansågs vara
ett finare öl som dracks till fest och enkelt
öl dracks mer till vardags. För mer info se
www.svenskbygder.se.

I år är det som bekant 250 år sedan
kompositörerna Wolfgang Amadeus Mozart
och Joseph Martin Kraus föddes, vilket
uppmärksammats med en frimärksutgåva
(utgivningsdagen var den 7 september).
Trevligt nog fick Bellman vara med på ett
horn! Sålunda rör det sig om en bekant trio
kompositörer. Det är mig veterligen tredje
gången som Bellman hamnar på frimärke;
1940 (efter Sergels medaljong), 1990 (Peter
Dahl) och nu 2006 (Kjell Sjögren).

Vi har även blivit en Bellmanmedalj rikare.
Eller snarare två. Det är konstnären Joze
Strazar som skulpterat tvenne konstmedaljer
i brons; den ena är oval och den andra är
utformad som en tunna. Genomgående
fina konsthantverk. Joze Strazar är f.ö.
representerad i år med två Mozartmedaljer
i en separatutställning på Kungliga
myntkabinetet. Jag hoppas få återkomma till
dessa medaljer vid ett annat tillfälle.

BeJo

Generös givare

På 250-årsdagen av Wolfgang Amadeus Mozarts födelse ägde en unik händelse rum.

Vår styrelseledamot och tillika redaktören för Hwad Behagas Bengt Gustaf Jonshult skänkte en unik gåva till Mozarts hemland, nämligen en samling dokument, noter, underlag m.m. som speglar Mozart-receptionen i Sverige och också hans inflytande på samtida kollegor i musikens värld, C M Bellman och J M Kraus.

Bengt J är ordförande i Det Svenska Mozart Sällskapet och har under något mer än tjugo år samlat material av tidigt svenskt Mozart-material och finner nu att det lämpligaste stället att överantvarda kollektionen till är *Gesellschaft der Musikfreunde in Wien*. Här finns ett stort arkiv och tillika bibliotek. Talrika samlingar öppna för forskare finns här men detta oerhört värdefulla tillskott – Mozartsamlingen – var just vad som fattades i den wienska samlingen

Överlämnandet skedde på den österrikiska ambassaden dit ambassadören Stephan Toth och hans hustru Brigitte hade bjudit in ett antal kulturpersoner intresserade och förtjusta i både Bellman och Mozart. Den regniga och blåsiga novembereftermiddagen byttes mot tända ljus och glädje då Bengt överlämnade samlingen till ambassadör Toth, för vidarebefordran till Wien. Förutom tal av den ädle givaren och mottagaren följde en musikalisk underhållning med sång av operasångerskan Susann Vegh, som sjöng både arior och några mycket sällan

hörda lieder av Mozart, ackompanjerad av Johan Westre, som också pianoföljde Kristina Bennet Westre i hennes jazzversioner av ett par Mozartarior. Johan Westre framförde även bl.a. en sats ur en av Mozarts pianosonater.

Det hela avslutades alldeles passande med ett eller flera glas sekt, som togs emot med lika stor uppskattning och tacksamhet av gästerna som den ytterst unika gåvan mottogs av representanten för Österrike, ambassadören Stephan Toth.

Cecilia Wijnbladh

En så´n söndag!

De tre stora möttes en eftermiddag i november; mötet utföll å det lyckligaste! De tre stora? Bellman, Mozart och Kraus, generationsfränder, genier, var och en i sitt slag. En så´n söndag!

”Mozartåret” lider obevligt mot sitt slut – i skrivande stund är i morgon, den femte december, Mozarts dödsdag. Ingenting är egentligen mer naturligt än att koppla samman dessa tre, som dessutom kände och kände till varandra.

Deras musik och ord framfördes på förtrollande sätt, lika förtrollande som don Giovanni vill vara i arian ”Là ci darem la mano”, då han vill förföra Zerlina. Anna Eklund Tarantino, mezzo, och Anders Fröling, baryton, sjöng inte bara denna Mozartaria utan också delar ur ”Fiskarestugan”, tonsatt av den svenska Mozart, Kraus, flera Bellmanepistlar och sånger. Anna lät oss också lyssna till ”Exultate”

i en vacker fräsch, sprudlande tolkning, som jag inte hört dess like till sedan Christa Ludwigs dagar.

Dessutom ljusnade den grå novembereftermiddagen ännu mer av den stråkkvartett, som dels ackompanjerade sångarna, dels framförde bland annat en sats ur en stråkkvartett av Kraus, sällan hörd, oerhört vacker. Och inspirerat framförd! Kvartetten bestod av Maria Ekwall, Erik Holm, Petja Svensson och Gentila Pop, första fiol. Och ännu är inte denna blänkare färdigskriven – arrangemangen för stråkkvartetten som beledsagade sångarna i de olika styckena var helt nyskrivna för detta tillfälle.

Före det musikaliska mötet fick också den relativt välbesatta aulan i Lilla Adolf Fredriks skola höra ett initierat och muntert föredrag av Eddie Persson, MD, om Mozarts musikaliska läkare kallat ”Tonkonst och Läkekonst.” Och herr redaktören för *Hvad Behagas?* talade om herr Kraus.

Publiken jublade efter denna eftermiddags förplägnad i musikens namn – mötet kunde inte varit härligare – och så gick vi hem i det hastigt fallande mörkret.

Cecilia Wijnbladh

Lars Lönnroth på Göteborgsmässan

Vid årets Bok & Biblioteksmässa svarade sällskapet för fyra kortare programinslag på de litterära sällskapens scen. Till de mest uppskattade hörde professor Lars Lönnroth som talade om “Bellman som

klassicist – och antiklassicist”. Han påminde om hur han i boken ”Sköna Karneval!” (Bonniers, 2005) visat hur Bellman brukade dölja sitt rätta jag bakom olika masker. På dennes tid skulle diktarna iakttaga bestämda roller helt enligt klassicismens regler. Detta gjorde även Carl Michael – men samtidigt bröt han fullt avsiktligt mot dessa mönster. En förutsättning var förstås att skalden uppträdde inför en publik som var medveten om sammanhangen, något som väl mera sällan kan förutsättas vara fallet bland dagens publik.

Lönnroth illustrerade sin tes med tre exempel ur Bellmans diktning. Fredmans Epistel nr 12 ”Gråt Fader Berg...” börjar sålunda som en finstämd, klassisk elegi men slutar med något så banalt och trivialt som ett rejält krogslagsmål. Fredmans Epistel nr 25 ”Blåsen nu alla” är i sin tur till att börja med en typisk pastoral men hamnar i en final där den prostituerade Ulla Winblad umgås med en rad fyllbultar, alltså helt på tvärs mot den klassiska pastoralens idyll. Det sista exemplet gällde Bellmans parodi på Creutz diktverk ”Atis och Camilla”. Det inleds ju med orden ”Jag sjunger om den eld som plågar och förnöjer”. I Carl Michaels version lyder texten: ”Vid brädden av mitt glas jag ägnar Dig en sång”.

BGH

Nog är Bellman värd en mässa!

Årets Bok & Biblioteksmässa i Göteborg blev en lika spännande och jättelik "happening" som någonsin tidigare. Antalet besökare uppgick till drygt 100 000 varför det stundtals var verkligt trångt – men trivsamt! – om saligheten trots att Svenska Mässans lokaler är rejält tilltagna. För åttonde året i följd var sällskapet representerat med en egen monter. Den bemannades förnämligt av framför allt i sammanhanget väl beprövade medlemmar från den goda metropolen vid Göta älvs mynning: Karin Noomi Karlsson, Tomas Pettersson, Henrik Otterberg, Ulf Kinding, Anders Roxenholt och Stefan Ekman. Från huvudstaden medverkade Bosse Forssell samt styrelsens huvudansvarige Bo G Hall. Tanken är att bland intresserade besökare sprida kunskap om sällskapets verksamhet, men också att sälja skrifter om Carl Michael och ta emot nya medlemmar. I alla tre avseenden uppnåddes syftet; särskilt intressant är att märka hur antalet medlemmar från Västsverige genom vår närvaro på mässan påtagligt ökat under senare år.

Liksom tidigare var vår monter förträffligt placerad mitt i de litterära

eget kvarter, mitt för dess lokala scen. På den stod vi för totalt fyra olika framträdanden – av i tur och ordning Lars Lönnroth, de redan omnämnda Bo Forssell och Stefan Ekman samt Martin Bagge - vilket speglas på andra håll i denna Hwad Behagas. De är alla stort tack värda, kanske alldeles speciellt Forssell som ställde upp med mycket kort varsel sedan den förut vidtalade tvingats ge återbud.

Red.

Bokrecension

*Joseph Martin Kraus Brev 1776-1792
Översättning och kommentarer av Hans Åstrand* (Nr 108 i Kungl. Musikaliska Akademiens skriftserie, Gidlunds Förlag, Stockholm 2006, ISBN 91-7844-722-4)

Hans Åstrand är ständigt sekreterare *emeritus* i Kungl. Musikaliska Akademien och har ägnat lång tid åt forskning kring Joseph Martin Kraus. Att Kraus, tillsammans med Wolfgang Amadeus Mozart, föddes för 250 år sedan i år har väl knappast inte undgått någon och arrangemangen kring dessa herrar har onekligen varit legio. Föreliggande bok får nog betraktas som kronan på verket/jubileumsåret - och en mer strålande krona är nog svår att finna. Det är sammantaget 112 brev som blivit översatta av Åstrands säkra penna och kommentarerna andas en stor förtrolighet och innerlighet med materialet. Boken avslutas med en verkförteckning, bibliografi och stamtavla över familjen Kraus.

Brev är ju numera en egen litterär genre inom litteraturvetenskapen. Med all rätt. Kraus brev är skrivna under en relativt lång tidsperiod och speglar inte bara sin tid utan även människan Kraus och som alltid när det gäller brev och andra personliga handlingar, inställer sig frågan om författaren var medveten om en eventuell framtida publicering? Under alla omständigheter så ägde Kraus en stilistisk säkerhet - något som även avslöjar Författaren Kraus (Åstrand talar om "raffinerat spetsfundiga texter"). Flertalen av breven är dock skrivna till föräldrarna och systemn Marianne, vilket ger oss bl a en unik inblick i Kraus vardag, hans resor, upplevelser och även, låt oss säga, en konstnärs vedermödor sett ur ett ekonomiskt perspektiv. Ganska så ofta diskuteras diverse reverser, skuldbrev, kreditorer, avbetalningar och jakten på dukater. Dock, så tycker man sig märka att dessa, nästan överdrivna ekonomiska betraktelser, tillhör dåtidens konvention- speciellt i förhållandet mellan Kraus och hans föräldrar. En slags pars pro toto economica.

Det är dock inte Kraus skulder som är det mest intressanta, utan de brev som avhandlar musiken och operan, då framför allt i förhållande till Gustaf III och den rika teatervärlden. Det är via dessa brev som förståelsen för teaterkungen ökar och vi får möta en helt annan kulturell värld än vår egen, eller med Kraus egna ord: "att jag nästkommande år på kungens bekostnad måste göra en kort resa genom Tyskland, Frankrike och Italien - inte för att studera musik som kungen sade, utan bara beskåda teatrarnas nya inrättningar [...] Alla mina arbeten, som jag gör för scenen, betalar kungen särskilt - alltså - vad kunde jag

vänta mig bättre, eller önska?". Överlag så bildar breven en resumé över kompositören Kraus - från de första positiva kontakterna med Gustaf III, via åtskilliga bildningsresor och välskrivna musikverk, fram till kungens död och straxt därefter brevskrivarens egen. Två frågor lämnas dock obesvarade. Kraus nämner inte ett ord i sina brev rörande attentatet mot kungen 1792. Självklart kan det ha varit, som Åstrand påpekar, av ren diskretion, å andra sidan kan tystlåtenheten visa upp en mer andlig bild av deras faktiska förhållandet, där begravningskantaten fick tala sitt tydliga språk. Desto mer förvånande, säges av en Bellmanforskare, är den totala avsaknaden av möten med Bellman. Trots ett intimt samarbete lyser skalden med sin frånvaro i breven. I linje med detta fenomen finner vi de epitet som åtföljer Kraus: gluckian, "den svenske Mozart", rastlös, oberäknelig o.s.v.

Underförstått, så är det ibland obarmhärtigt svårt att "läsa" eller förklara konstnären via sina verk och vice versa. Vi vill så gärna hitta kopplingarna, förstå skapandeprocessen och stadfästa "sanningen". Breven visar dock upp en tämligen komplex människa, influerad av både Gluck och Mozart, Sturm und Drang-anhängare och samtidigt representant för den 'gustavianska klassicismen'. Kraus brev förklarar en del, lär oss att förstå, men till sist kan man bara citera gravskriften: "Här det jordiska af Kraus / Det himmelska lever i hans toner".

Hans Åstrands bok är en milstolpe inom 1700-talsforskningen, och det känns legitimt att avsluta med ett citat av Kraus: "Här har Ni min silhuett."

Bejo

Redaktörens ruta

NYA MEDLEMMAR:

- Bo Erik Ahlgren, , Älta
- Gudrun Andersson, Uppl.Väsby
- Ingegerd Berglöf, Stockholm
- Sigvard Berglöf, Stockholm
- Olof N Berner, Västra Frölunda
- Kenneth Bodin, Västra Frölunda
- David Dunér, Lund
- Barbro Esbjörnsdotter, Varekil
- Owe Eurenus, Stockholm
- Margareta Eurenus, Stockholm
- Gunnar K Hagberg, Växjö
- Hansson, Ulla, Hägersten
- Eva Hasselström, Västra Frölunda
- Per Hunemark, Jönköping
- Aksel Hånes, Torsby
- Stefan Hägg, Johanneshov
- Stig Jansson, Hofors
- Lars A. Johansson, Uppsala
- Tanya Karjalainen, Uppsala
- Olof Karlsson, Stenungsund
- Magnus Koraen, , Stockholm
- Mats Kumlien, , Uppsala
- Tryggve Lundh, Torshälla
- Jacob Moore, Västerhaninge
- Hasse Nilsson, Kista
- Linn Norström, Stockholm
- Ingvar Nilsson, Halmstad
- Janina Nordius, Göteborg

- Leif Olsson, Oskarshamn
- Eric Palmcrantz, , Lidingö
- Peter Pettersson, Lärbo
- Mårten Törnqvist, Stockholm

VARMT VÄLKOMNA!

Som synes har det hänt en hel i år inom den bellmanska sfären, bl a i Danmark. Med all rätt! Vår skald känner inte till några gränser och gränser är till för att rivs. Sedan förra numret har jag fått åtskilliga samtal om vad den latinska sentensen på framsidan betyder. Avslöjas kan att den förekom på Bellmans originaltidning *Hwad Behagas?* från 1781. Nå, svaret finns på förliggande avisas omslag. En betänksam sentens (och alltid lika käck att slänga ur sig i något passande sammanhang). Apropå passande sammanhang: glöm inte februariföreläsningen! Högtintressant material! Återstår så att önska Eder alla en fröjdefull jul och ett gott nytt år eller kanske med skaldens ord: ”Så satt jag naken, full och ful, Och så kom Jul”. Nåja...

Bengt Jonshult

Hwad Behagas?

Bellmansällskapets Medlemsblad
Utkommer med 4 nummer/år.
Ansvarig utgivare: Anita Ankarcrone
Redaktör: Bengt Jonshult, Barlows väg 5
134 40 Gustavsberg
08-570 100 89
e-post: hwadbehagas@comhem.se

Medlemsärenden: bo.w.stahle@spray.se
Tel. 08-20 41 13
Hemsida: www.bellman.org
Tryck: Mowys skrivbyrå
ISSN 1104-4603